

8 Toets voor Auditieve Synthese

Auditieve synthese vormt een belangrijke deelvaardigheid van technisch lezen. Bij het lezen van een woordje als 'kat' moeten kinderen niet alleen de afzonderlijke grafemen kunnen verklanken, ze moeten die klanken ook kunnen samenvoegen tot een woord: 'kat'. De Toets voor Auditieve Synthese meet hoe goed kinderen afzonderlijke klanken kunnen samenvoegen tot woorden. Om deze vaardigheid goed te kunnen inschatten, beperkt de toets zich niet alleen tot mkm-woorden, maar worden ook woorden aangeboden met meerdere medeklinkers voor en achteraan, zoals 'brug' en 'kwast'.

De Toets voor Auditieve Synthese is in eerste instantie bedoeld voor afname in medio februari/medio maart en medio mei/juni groep 3, als vervolg op de afname van de DMT. Wanneer u de toets op andere momenten afneemt, moet u zich realiseren dat de vergelijkingsgegevens minder geldigheid hebben. Op basis van de resultaten op de DMT selecteert u in ieder geval de leerlingen die op alle afgenomen leeskaarten volgens de tabellen in bijlage 3 een toetsscore behalen die een niveau-indicatie V of D/E oplevert. Er is overigens niets op tegen om de toets ook af te nemen bij andere leerlingen. Desgewenst kunt u de Toets voor Auditieve Synthese aan alle leerlingen in uw groep voorleggen. De toets wordt individueel afgenomen.

8.1 Afname

Voor de beschrijving van de gang van zaken bij de afname geven we eerst een paar algemene aanwijzingen:

- Houdt u zich zo strikt mogelijk aan de aanwijzingen voor de afname. Dit is vooral van belang in verband met de vergelijkbaarheid.
- Verruil tijdens de afname uw gebruikelijke helpende rol voor een meer afstandelijke. U bent nu immers 'toetsleider'. En in die rol wilt u gegevens over de prestaties van uw leerlingen verzamelen, zonder die prestaties te beïnvloeden.
- Lees voor de afname de afname-instructies enige keren goed door, zodat u vertrouwd bent met de procedure. Bij de afname moet u in staat zijn de beschreven gang van zaken te volgen zonder de tekst in de handleiding te hoeven lezen.
- Neem de toets af in een aparte ruimte of op een plek in uw klas, waar de leerling zo min mogelijk wordt gestoord.

Voor de afname van de Toets voor Auditieve Synthese heeft u alleen een score-formulier nodig en een potlood of pen. In het pakket van de DMT is één exemplaar van het scoreformulier opgenomen. U kunt zelf de benodigde aantallen kopiëren.

Bij de Toets voor Auditieve Synthese biedt u telkens een woord aan in de afzonderlijke klanken waaruit het is samengesteld. Het is de bedoeling dat de leerlingen de klanken correct samenvoegen tot het bedoelde woord. Voordat u met de feitelijke afname begint, vertelt u in het kort wat er gaat gebeuren.

Ik ga je een woord zeggen, maar jij moet goed opletten, want ik zeg het woord in kleine stukjes. Jij moet zeggen welk woord ik zeg. Daar komt het eerste woord: aa-p. Welk woord was dat? Juist: aap. Nu komt het volgende woord: p-e-n. Welk woord zei ik nu? Juist, het woord pen. Welk woord zeg ik nu: r-ee-p? Goed zo, reep.

Als het kind het nog niet begrijpt, herhaalt u de voorbeelden nogmaals. U leest elk woord in zijn samenstellende elementen eenmaal voor. Als het kind aangeeft het woord niet te hebben verstaan, herhaalt u het nog eens.

Het is de bedoeling dat u de woordstukjes verklankt, dat wil zeggen uitspreekt zoals ze in het woord klinken. De letter 'm' wordt dus de klank /mmm/. 'Reep' wordt dus /rrr/, /ee/, /pu/. Voor de volledigheid hebben we achter iedere opgave genoteerd hoe u de afzonderlijke stukjes dient uit te spreken. Indien op uw school een andere uitspraak van één of meerdere klanken is aangeleerd, kunt u zich bij de afname beter daaraan houden.

Opgave	Uitspraak
1 oo-r	/oo-rrr/
2 ui-t	/ui-tu/
3 r-ij	/rrr-ij/
4 l-ui	/lll-ui/
5 k-a-m	/ku-a-mmm/
6 b-o-o-t	/bu-oo-tu/
7 v-l-a	/vvv-lll-aa/
8 b-l-ij	/bu-lll-ij/
9 e-l-f	/e-lll-fff/
10 ie-t-s	/ie-tu-sss/
11 b-r-u-g	/bu-rrr-u-ggg/
12 t-r-o-e-p	/tu-rrr-oe-pu/
13 f-ie-t-s	/fff-ie-tu-sss/
14 r-u-p-s	/rrr-u-pu-sss/
15 p-l-a-n-t	/pu-lll-a-nnn-tu//
16 k-w-a-s-t	/ku-wu-a-sss-tu/
17 s-t-r-oo-p	/sss-tu-rrr-oo-pu/
18 s-p-r-ui-t	/sss-pu-rrr-ui-tu/
19 b-a-r-s-t	/bu-a-rrr-sss-tu/
20 l-aa-t-s-t	/lll-aa-tu-sss-tu/

Dan gaan we nu beginnen. Ik zeg telkens een woord in stukjes en jij moet vertellen welk woord ik gezegd heb.

Op het scoreformulier streept u de fouten aan. Overgeslagen opgaven rekent u ook fout.

8.2 Beoordeling en registratie

Op basis van de toetsuitslag kunt u nagaan hoe vaardig een leerling is in auditieve synthese. Feitelijk zou iedere leerling die de auditieve synthese beheerst, de toets foutloos moeten kunnen maken. Het lijkt echter redelijk te stellen dat leerlingen die minimaal 90% van de opgaven goed maken de auditieve synthese in hoge mate beheersen. Immers ook goede leerlingen kunnen door momenten van geringe concentratie of door vergissingen fouten maken. Een beheersingspercentage van minimaal 90% komt overeen met toetsscores van 18 en hoger. Wanneer een leerling meer dan 80% maar minder dan 90% van de opgaven goed gemaakt heeft, spreken we van een matige beheersing. Dit komt overeen met de toetsscores 16 en 17. Bij een beheersingspercentage van minder dan 80%, oftewel een toetsscore lager dan 16, spreken we van een onvoldoende beheersing. In tabel 7 hebben we een en ander samengevat.

Tabel 7 Beoordelingsnormen Toets voor Auditieve Synthese

Toetsscore	Beheersingspercentage	Omschrijving
18-20	90 – 100%	Hoog
16-17	80 – 90%	Matig
0-15	0 – 80%	Onvoldoende

Bij leerlingen die de auditieve synthese nog matig of onvoldoende beheersen, moet de instructie geheel of gedeeltelijk worden herhaald of uitgebreid. In de volgende paragraaf komen we hier op terug.

Na afloop van de afname vult u het resultaat van de leerling in op de achterzijde van het analyseformulier Grafementoets. U ziet in figuur 15 een ingevuld voorbeeld.

Het invullen van de afnamedatum en de naam van de afgenomen toets spreekt voor zich. In de kolom 'Resultaat' noteert u met behulp van tabel 7 de aanduiding 'hoog', 'matig' of 'onvoldoende'.

Figuur 15 Ingevuld registratie-overzicht

Aanvullende toetsen

Datum	Afgenomen toets	Resultaat
23 februari 2009	Grafementoets	onvoldoende
25 februari 2009	Toets voor Auditieve Synthese	matig
8 juni 2009	Grafementoets	matig-traag

8.3 Gerichte hulp

Voor het remediëren van problemen met auditieve synthese kunt u in de regel putten uit de ruime sortering herhalings- en verrijkingsoefeningen in uw lees-methode.

Ook met hulpmiddelen zoals het klank-letter-bord, het structureerbord, structureer-stroken, de letterdoos of de letterlijn kunnen oefeningen op maat worden aangeboden. Een goede werkvorm voor het oefenen van woorden met meerdere medeklinkers voor- of achteraan is het laten plaatsen van een letter op de juiste positie van een woordstructuurkaart. U biedt een mmkm- of een mkmm-woord aan en geeft de leerling de opdracht om met behulp van een woordstructuurkaart de positie van een bepaalde letter aan te geven. Een voorbeeld: 'Waar hoor je de /s/ in 'kist'. Schrijf (leg) de /s/ in het goede vakje.' Veel van dit soort oefeningen staan ook beschreven in het Hulpboek bij de toets Spelling groep 3. U treft er uitgewerkte lessuggesties en specifieke verwijzingen naar hulpprogramma's in aan.

U kunt leerlingen een verhaal vertellen waaruit u af en toe woorden selecteert die u in stukjes aanbiedt ('b-oo-m') en die de leerling moet samenvoegen ('boom').

U kunt het uiteenleggen van woorden oefenen met behulp van letterkaartjes uit de letterdoos. Geleidelijk aan kunt u de steun van de kaartjes weglaten en kunnen de oefeningen louter auditief worden aangeboden.

Uit onderzoek is bekend dat het samenvoegen van grotere klankeenheden eenvoudiger is dan het samenvoegen van losse klanken. Ook is bekend dat het samenvoegen van korte rijen klanken (/p-e-n/) eenvoudiger is dan het samenvoegen van langere rijen (/w-o-r-s-t/). Bij het samenstellen van oefenmaterialen kunt u hiermee rekening houden.